

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvemši nedelj in praznikov.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20—, inozemstvo Din 30—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA STEV. 13.

TELEFON STEV. 552.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG STEV. 3.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštneš č. uradu štev. 13.633.

Ob Cankarjevi 50 letnici.

Običaj je, da se ob jubilejih velikih mož podaja bilanca njihovega dela in njihovih zmag. Mislimo pa, da bi bilo mnogo koristnejše, če bi se ob takih prilikah podajala tudi bilanca dela javnosti, kako je ta svoje velike moze doumela in kako je sledila njih naukom. Zakaj in tem je pogoj narodnega napredka, da se nred ne samo zaveda, da je imel velike moze, temveč da je v njem tudi stremljenja, da je tem možem vedno bližestremljenja, ker kaj nam končno koristijo tudi njih misli in najbolj koristni nauki naših veleumov, če pa ostanejo te misli in nauki narodu nepoznani in če niso oplodili mišljenja in čustvovanja naroda! Če se pa s tega stališča spominjamo Cankarjeve petdesetletnice, potem naša javnost prav gotovo ne mere podat nobene razveseljive bilance. Priznava se sicer splošno veličina Ivana Cankarja in ni človeka, ki bi si upal tajiti velikanških zaslug Ivana Cankarja in njegove izredne pomembnosti za slovenski narod. V tem oziru smo danes celo tako na dobrem, da za naše razmere ne bi bilo niti čudo, če bi tisti, katerega je Cankar najostreje obsodil, nastopil ob njegovi petdesetletnici kot slavnostni govornik.

Zakon je, da so veliki možje za desetletja pred svojimi vrstniki. Ze iz tega dejstva pa izhaja dolžnost javnih delavcev, da z neumornim delom dvignejo narod tako, da je vsaj prva generacija, ki je sledila velikemu možu, sprejela v se njegove nauke. Če bi bilo pri nas to delo izvršeno, potem bi morala biti današnja mladina — mladina Cankarja. Prežeta bi morala biti s Cankarjevo ljubeznijo do človeka in resnice, v najostrejšem boju bi morala biti proti socialnim krivicam in neumoren glasnik slovenskega ponosa in slovenske zavesti. Ali pa je naša mladina to? Ali živi v njej Cankarjev duh?

Se neprimerno bolj negativno od naše mladine pa mora odgovoriti na to vprašanje naša javnost, zlasti ona, ki jo reprezentira gotov tisk. Ze Prešeren je jasno dokazal, da je kulturni napredek slovenskega naroda pogoč le pōtem slovenskega jezika in da pomeni umetni jugoslovenski jezik našo nacionalno smrt. Levstik, drugi naš veleum, je ta dokaz še izpopolnil in kot tretji ga je znova dokazal Ivan Cankar. Kljub temu pa še straši po Sloveniji slepmišljenje z unitarizmom, kljub temu se še danes najdejo politiki, ki se predstavljajo slovenskemu narodu kot njegovi vodniki, pa čeprav so v drugi službi.

Neverjetna potrata sil je v tem, da je treba resnice, ki so jih povedali naši največji talenti, vedno znova dokazovati. Prešeren — Levstik — Cankar, trije naši največji možje, trije predstavniki in tvorci treh naših najpomembnejših obdobj so povedali slovenskemu narodu, da je rešitev v njem sama. In da je ta rešitev lepa in kulturna, so dokazali s svojim blestečim jezikom. Vseeno pa se najdejo danes mali ljudje, ki se upajo postaviti v nasprotje s temi tremi našimi velikani in ki hočejo zaradi svoje osebne koristi zapeljati narod na napačno pot.

Ko je živel Ivan Cankar, so že delovali ti ljudje in zato je nastopil Cankar v najostrejšo borbo s temi ljudmi. Ni nobene bolj nujne naloge ob Cankarjevi petdesetletnici, kakor da se ta boj dobojuje. Zgodovina slovenskega naroda mora iti po črti, ki so jo zarisali Prešeren — Levstik — Cankar, ne pa po poti njihovih nasprotnikov.

In če nihče drug, potem mora mladina poskrbeti, da se to zgodi in zato ni

Generalna stavka v Angliji.

BALDWIN OBOLEL. — MOŽNOST MIRNE REŠITVE SE POVEČALA.

London, 10. maja. Predsednik vlade je lahno obolel in bo moral nastopiti daljši dopust. Baldwinova bolezen se v političnih krogih smatra kot ugoden znak za rešitev krize. Baldwin se hoče umakniti, da se tako spor reši s kompromisno formulo. V tem smislu je on že napravil korake in napisal pismo, v katerem se izjavlja pripravljenim, začeti pogajanja in vso zadevo rešiti sporazumno na pravičen način.

Vlada metodično nadaljuje z ukrepi za zagotovitev miru in reda v državi. Število prostovoljcev je naraslo na 92 tiseč. V službo se jemljejo tudi začasni redarji. Železniški promet se boljša. Vladi redno vozijo 56 odstotkov osebja po uradih je odklonilo soudeležbo na stavki. Družbe avtobusov so večeraj vzpostavile promet s 300 avtobusi in 1400 šoferji-prostovoljci.

Položaj vlade Uzunovića omajan.

Beograd, 10. maja. Čeprav se zdi, da je bila večeraj situacija brez vsakršnih dogodkov, se vendarle more konstatirati, da je položaj Uzunovićeve vlade negotov in da pride kaj lahko do iznenadenj.

Iz krogov, ki so blizu vladi, se je večeraj doznalo, da pride lahko še pred 14. t. m. do nenadnega padca vlade, ker se ne more iti nesigurno pred narodno skupščino in dovoliti, da tam pade vlada zaradi vprašanja interpelacije, o kateri je v vladi ločeno mnenje. Zaradi tega se veruje, da se bo Uzunović odločil, da poda ostavko.

UZUNOVIĆ SE VEDNO OPTIMISTIČEN.

Beograd, 10. maja. V teku večerajšnjega dopoldneva in popoldneva je Uzunović konferiral skoro z vsemi radikalnimi ministri.

Ob 7. in pol je prišel iz predsedništva vlade in je izjavil novinarjem, da ne vidi razloga in take razporedbe sil, ki bi napovedovala kake izpremembe v vladi. Zadnji moj sestanek z Radićem, ves naš razgovor in ocena situacije z ene in druge strani, vse to je bilo tako, da za kake izpremembe sploh ni podlage.

Na vprašanje, kaj pričakuje 14. t. m., je Uzunović odgovoril: Mi se ne igramo slepe miši, temveč smo vlada, ki ima svoje politike. Radićevci ne morejo sedaj imeti druge, ko objektivno in necesno politiko. 14. t. m. je datum svoje vrste, ne mere se reči, da je to politika v ožjem smislu, temveč politika v širšem smislu. Ne vidim, da bi se pri nas gledalo na to, čebe povojno zlo iz stališč, ki bi bila ločena.

BOJ ZA VOLILNI MANDAT — SE JE ZAČEL.

Beograd, 10. maja. Glede na omajan položaj Uzunovićeve vlade je njegova okolica začela zopet širiti vesti, da je Uzunoviću zagotovljen volilni mandat in ako mu ne uspe, da si osigura mandat s skupinami, ki so za nacionalno tendenco, da mu je zagotovljen celo mandat za homogeno radikalno vlado.

V zvezi s tem zatrjujejo pašičevci, da je, čim pade ta vlada, popolnoma zagotovljena PP vlada. Nasprotno trde prijatelji Ljube Jovanovića, da bo končni rezultat tega kaotičnega stanja volivna vlada, ki bi jo sestavil Ljuba Jovanović z

ob Cankarjevi petdesetletnici večje naloge, kakor da vstopi sedanja mladina v življenje kot — mladina Ivana Cankarja.

Rudarji so sklenili, da ta teden organizirajo veliko kampanjo s skupščinami in zborovanji.

Policija je zaprla vhode v Regentpark in Viktoriapark, kjer je shranjen živež. V ta namen so se porabile tudi čete. Nad mestom krožijo aeroplani, po mestu pa prevažajo živež tovorni avtomobili, ki so zavarovani z bodečo žico pred napadi. Množice ljudstva po ulicah so navdušeno pozdravljale oddelek oklopnih avtomobilov, ki so križarili po zapadnem delu mesta.

74 elektraren dela normalno. Mleko in živež se dovažata na vojnih ladjah, ki prevažajo tudi pošto.

Dosedaj ni prišlo do težjih incidentov. V Birminghamu je bila izvršena pri nekem komunističnem listu hišna preiskava. Razen tega so bile aretirane nekatere osebe.

močnim delom pravih radikalov, z radićevci in z nekaterimi opozicijskimi skupinami.

RADIĆEVCI V BOJU PROTI KORUPCIJI — NEPOPUSTLJIVI.

V radikalnih krogih so v skrbeh zaradi nastopa Radićevcev v interparlamentarnem odboru in po njihovem glasovanju za Ljubo Jovanovića. Pri radikalih se je zelo poslabšalo zaupanje do njih. Pašičevci ljudje naglašajo, da je položaj Uzunovićeve vlade zelo negotov in da bo vlado zrušilo vsako bodi še tako malenkostno nesporazumljenje.

Večeraj so radikali storili poslednje korake, da bi napravili z radićevci kakšenkoli aranžman, s katerim bi se zaščitili pred iznenadenji. Radićevci so poudarjali, da so dostopni za vsako koristno stvar, ne morejo pa podpirati takih stvari, ki škodujejo ugledu države, renomeju vlade in sporazumu Hrvatov in Srbov. Vprašanje korupcije se mora rešiti tako, da se bo korupcija v svoji celoti enkrat za vselej izkoreninila.

KONFERENCE V PAŠIČEVEM STANOVANJU.

Beograd, 10. maja. V Pašičevem stanovanju so bile večeraj dopoldne in popoldne konference radikalnih prvakov, katerih sta se udeležila predsednik narodne skupščine Marko Trifković in za nekaj časa predsednik vlade Uzunović.

BOLGARSKA VLADA SE DELA NEVEDNO.

Beograd, 10. maja. Ministrstvo zunanjih poslov je dobilo večeraj obvestilo od našega poslanika v Sofiji Rakića, v katerem bolgarska vlada sporoča, da o dogodku, zaradi katerega je bila poslana naša nota, nima nikakega pojma in zagotavlja, da nima nobene zveze z delovanjem makedonskega komiteta in še manj ve, kaj se v naši državi dela in kdo kaj dela, kdo neti vstaja in kdo meče bombe. Ona želi, da živi z našo kraljevino v najboljših odnosjih.

O tem poročilu se bo razpravljalo na naši vlada ima v rokah originalne dokumente, iz katerih je razvidno, da službena Bolgarska podpira akcijo makedonskega komiteta. V ministrstvu zunanjih poslov zagotavljajo, da bomo zapustili miroljubno stališče proti Bolgarski in storili vse korake, da dobimo čim jačje jamstvo za ohranitev miru na našem jugu.

Radićev govor v Tolisi.

Tolisa, 10. maja. Na vseh postajah od Vinkovcev do Tolise so sprejele Štefana Radića skupine kmetov z zastavami in godbami. Kmetje so se Radiću pridružili in nadaljevali pot do kraja zborovanja. Na zborovanju je bilo navzočih okrog 4000 ljudi.

Prvi je govoril Štefan Radić. Povdarjal je najprej, da seljaška stranka ni bila ustanovljena zato, da bi bili seljaki muženiki, temveč zato, da bi bili gospodarji. Danes je že mnogo boljše, kakor je bilo prej, toda bodočnost mora biti še boljša. Vi veste, kako je na vašem domu. Tako mora biti tudi v državi. Država, ki ni pravična, ne more živeti. Zato je razpadla tudi Avstrija, ki je bila močna in o kateri je sam Napoleon rekel: Kadar se ji ubije en vojak, se ji rode trije novi. To je bila Avstrija, danes pa je ni več.

Danes je najbolj zapuščena del naše države Bosna. Ona je še bolj zaostala kakor Južna Srbija. V Travniku je ustanovljenih 7 šol, v Tuzli pa nekaj več. Dogodilo se je pa tudi to, da so denar, ki je bil namenjen za šole, porabili za volitve, in sicer kar 8 milijonov dinarjev. 3 in pol milijona je bilo določenih za Bosno, 4 in pol milijona pa za Južno Srbijo.

»To je tudi glavni razlog«, pravi Radić, »zakaj nisem več prosvetni minister. Vedeli so pač, da se kaj takega ne sme dogajati, dokler sem jaz na tem mestu. Toda četudi nisem več tam, tega ne bo več in ne sme biti več.

Mi moramo biti složni in močni: ne z batinami, temveč z gumastimi kroglicami. Ne smete več kandidirati za poslance takega, o katerem šepetajo, da ni pošten. To je prva stvar, da mora v tej državi zavladati poštenje. Kjer ni poštenja, ni svobode. Svoboda pa nam je zagotovljena. Za njo se imamo zahvaliti naši junaški vojski in našemu vzvišenemu kralju in pozivamo vas, da njemu na čast zakličemo trikrat: Živijo!

Velika stvar je to, kadar se more kakemu narodu reči, da mu je država osigurana. To pomeni, da ne trepetem niti pred nikomur. Naša država ima svoje meje, ki pa niso vse v redu. Toda uredili bomo tudi to v sporazumu z drugimi narodi in z Zvezo narodov. Ni še ves narod pri nas in z nami. Je še pol milijona Slovencev in okrog 200.000 Hrvatov in Srbov, ki so izven države.

Sedaj, ko je država osigurana, jo je treba urediti, kako rje urejen vsak kmečki dom. Kadar pridejo volitve, ne verjemite obetanjem. Volite one, ki so poštene. Gospodo pa je treba presejati skozi sito.

Radićev govor je bil sprejet z burnim odobravanjem. Za njim so govorili še Krnjević, ministra Ivan Pucelj in Pavle Radić. Opoldne je bil prirejen svečan banket. Zvečer je Radić odpotoval v Zagreb.

RADIKALNI SHOD V BEOGRADU.

Beograd, 10. maja. Večeraj je bilo v Beogradu radikalno zborovanje. Na zborovanju je govoril minister notranjih del Boža Maksimović o sporazumu RR in o načinu, kako je prišlo do tega sporazuma. Naglašal je, da je bila državna potreba, da je prišlo do tega sporazuma. Do sporazuma pa je prišlo šele tedaj, ko so radićevci stopili na teren narodnega edinstva in priznali državo in monarhijo.

Zlasti je poudarjal, da je Pašić pristal na sporazum in so se pogajanja izvedla še le takrat, ko je Pašić dal za to svoj pristanek. Kar se tiče Uzunovićeve vlade, je rekel, da vodi isto politiko kakor jo je vodila Pašičeva vlada.

Ciril Kočever:

Cankarjeva pedesetletnica.

Oni, ki imajo koncesijo na to, da pišejo ob slovesnih prilikah in pomembnih jubilejih svečane članke, imajo danes zopet svoj veliki dan. Ob petdesetletnici Ivana Cankarja si bom privoščil zabavo in bom zato prebral vse dolge kolone kadila, ki ga bodo učeni pismouki posvetili njemu — Ivanu Cankarju. In tako bo, kakor je že on napisal ob odkritju Prešernovega spomenika: »Slišal sem Janeza Bleiweisa, bral sem slavnostno pesem Kastelčevu, med črno množico sem ugledal celo solidneža in poštenega gospoda Scheuchenstuela in Kopitar je poslal pozdrav.«

Namreč, pri nas je že tako:

Bodi že kdorkoli, v en sam akord uglasbeni rog javnega mnenja moraš trobiti in če se braniš za živga z vsemi štirimi, te doleti usoda po smrti.

Nič drugače ni s Cankarjem. Le da gre ta zadeva s Cankarjem malo težje, kajti vsak, kdor izreče, da je Cankar popolnoma umrl, se je očitno zlagal. Še je med nami, visok in smel, še vedno govori to, česar v tako obilni meri nihče ni zmogel — resnico namreč.

Ne vem, menda se bo našel med vsemi, ki bodo ob tej priliki kadili Cankarju, kdo, ki bo pisal o njem tako, kot se edino sme pisati o Cankarju. Vem pa, da jih bo mnogo, ki bodo delali tako, kot je zapisano v »Krpanski kobili«: »Brali ste veliko, krat, kakor ravna jo z mojim telesom; brali ste in ste spoznali, da jih je sram tistega, ki ga ljubijo. Skrivajo, kar bi morali oznanjati na glas, opravičujejo, kar bi morali opevati. Strah jih je mojega trpljenja, ker je večno; zato ga ne marajo gledati ter pojo rajši slavo breztelesnemu rodoljubju ter mu stavijo spomenike.«

Pravijo, da je Slovencev en milijon. Ali je res ali jih ni, vseeno je. Po pravici in po mišljenju nas samih bi nas moralo biti še manj, tako majhne in skromne se čutimo. Vcepljena nam je skromnost in če ni za to mesta v srcu, pa naj bo potuhnjenost. Odkod tudi laž v nas. Ako pa je med nami kdo, ki si noče dati tega pečata vsobče potuhnjenosti na čelo, tedaj ga pričenjajo drugi tajiti, drugi mu dajejo laž v usta.

Tako so hoteli in še hočejo dati tudi Cankarju drugo sliko, ne one, ki jo je ustvaril sam, ne one, ki živi v vsaki njegovi besedi.

Maeterlinck pravi nekje, da mora vsako gotovo dobo živeti nekdo, čigar naloga je govoriti le resnico. Za nas je bil to Cankar in s tem je tudi karakterizirana njegova osebnost, njegova misija. Cankarjeva beseda govori vse, kar je bilo res in česar do njega javno mnenje ni hotelo govoriti. Ne samo, kar je bilo nekdanj, nego tudi kar še je. Nikdar ni bila Cankarjeva beseda bolj aktualna in bolj potrebna kot je danes.

Kot so intronizirali po smrti Prešerna, Levstika (Krepieren soll der Hund!), na tak način bi radi intronizirali tudi Cankarja. Saj to lahkomišlno javno mnenje rado pozabi svoje početje pred leti, to javno mnenje pa je bilo po Cankarjevi smrti pred odločitvijo, ali ga priznajmo, ali pa odklonimo, toda eno kot drugo se more zgoditi popolnoma in ne polovično.

Zakaj Cankarjeve besede še toležejo nudsmiljeno po našem rodoljubarskem govorniku, po našem osladnem parfemiranem pesniku, še govore z ljubeznijo o trudnem romarju, o revnem ministrantu Jokcu, o pelinasto sladki ljubezni muzikanta, o trudni slovenski materi, ki vleče voz, naložen s številnimi otroci.

Govorili bodo o Cankarju kot umetniku; o umetnosti je sploh menda lahko govoriti, nikjer drugje ni resnica tako potrpežljiva in elastična, kot v literarni razpravi.

Manj pa bodo pisali, koga je hotel Cankar naslikati, ko je pisal o dr. Grozdih, dr. Grudnih, o Anastazijih von Schiwitzih, o našem javnem konvertitu, o Komarjih, o dacarjih in mežnarjih, o županu v dolini šentflorjanski in župniku v »Hlapcih«.

Ako so že Cankarjeve besede, so še bolj živi Cankarjevi junaki. Če je že pred vojno mogel vsakdo s prstom pokazati na tip, ki ga je Cankar ustvaril, koliko bolj moramo sedaj, torej v dobi, ko je prepričanje in osebna čast skoro na prodaj, ceniti Cankarjeve besede.

V tem je tudi veliki kulturni pomen Cankarja. Ob Cankarjevi satiri nimamo samo literarnega užitka, nego vse več: skozi prizmo te satire vidimo življenje

okoli nas tako kakršno je v resnici. Vidimo naše prvoboritelje majhne in smešne, vse zapletene v osebne intrige, pred oči nam stopajo vsi glasniki javne morale in vsi na piedestalih stoječi. Samo da je danes še slabše ko pred dvajsetimi leti. Zakaj tedaj so se delale kupčije »za narodov blagor« samo v skritih kabinetih, zakaj tedaj se je samo tajno intrigriralo. Teda danes, kje si, o Cankar, ko se pred očmi milijona trudnih src vrši javna prostitucija z vsem, kar nam je sveto, celo z narodnostnim čutom.

Ia na primer njegovi »Hlapci! Ob čitanju te knjige sem se spomnil onega ubogege učitelja, ki so ga lansko leto preganjali po gorejskih hribih; vsak mesec je bil prestavljen. Zakaj? Zato, ker je moč, ker ni pripravljen ukloniti vsak mesec hrbtenice pred novim prosvetnim šefom. In pa oni novodobni Komar, ki je pisal najpreje slavospeve Habsburžanom, leto pozneje pa z istimi besedami novi dinastiji, samo imena je spremenil. Tak ni preganjan, ker je hlapec in dobro na svetu je le hlapecem.

Toliko se govori danes o integralnem jugoslovanstvu. Kot edino razmerje Slovencev do jugoslovanstva pa mora še danes in vedno veljati ono, kar je povedal Cankar v svojem predavanju dne 12. aprila 1914 v delavskem društvu »Vzajemnost«.

»Ako pride kdaj do političnega združenja jugoslovanskih narodov — in ne samo moja vroča želja je, temveč tudi moje trdno prepričanje, da do tega res pride, — tedaj se to ne more izvršiti drugače, kakor da se združijo enakopravni in enakovredni narodi... Najbolj gnusni, res — gnusni! — pa se mi zde tisti ljudje, ki čisto brez vzroka in povoda spravljajo v zvezo s političnim jugoslovanskim vprašanjem še slovenski jezik... Hočemo doseči svoj slovenski kulturni in jugoslovanski politični cilj.« (Gl. »Cankarjev zbornik« str. 159, 161.)

Ako govorimo o Cankarjevem prepričanju, moramo pred vsem omeniti tudi njegovo stališče do tedanjih in še sedaj živečih slovenskih političnih stremeljenj, do liberalizma in klerikalizma. Neplodnost liberalizma je zgodaj spoznal in zgodaj obsodil. Pomanjkanje smisla liberalizma za pereča socialna, kulturna in politična vprašanja je označil s stavki: »Narodno napredna stranka, zastopnica slovenskega malomeščanstva je že dolgo smrdela po trohnoh in je smrdela zmirom bolj... Takrat (1890—1899) se je prelivalo po Slovenskem tisto vzdihljivo slogaštvo, ki je pogasilo v našem malomeščanstvu še ono malo samozavesti, kar je je že kdaj bilo, in ki je že tako jetični slovenski liberalizem spravilo čisto na berglje. Bil sem mlad. Omeleto pa obrajta mlad človek samo na krožniku, v politiki nikakor ne.« (Kako sem postal socialista. Družinski koledar l. 1913.)

O klerikalizmu in njegovih nosilcih se je Cankar slično izražal, najbolj pogosto pa v svojih satirah. (Aleš iz Razora, Bela krizantema, Zgodbe iz doline šentflorjanske, Martin Kačur, itd.) Odtod je tudi eden glavnih motivov, zakaj se je oprjel Cankar novega socialističnega pokreta. Če kdo danes piše, da je Cankar javno izpovedoval svoje socialistično prepričanje, sando zato, ker je s svojim umetniškim čutom doumel vse socialno gorje, mu moram povedati, da se moti, ker je Cankar prav dobro poznal tudi znanstveno socialistično literaturo.

Rés pa je, da socialistična dogmatika ni prvi in ne zadnji vzrok Cankarjevega socialističnega prepričanja. Cankar je bil socialista pred vsem kot človek. Dobro je vedel, kako daleč je zašla sedanja družba in kako nujno je potrebna operacija. Kot umetnik pa je dal izraza svojemu mišljenju in čustvovanju v svojem monumentalnem »Hlapcu Jerneju«, ki je delal štirideset let, da je sezidal hišo, postavil grunt in ko je vse dodelal, pride gospodar Sitar ter pravi: »Jernej, delal si in dodelal, opravil si, zdaj pojdi! Socialni boj, ki ga bije naše delavstvo v Trbovljah, ki ga bijejo ravno sedaj milijoni na Angleškem, je v »Hlapcu Jerneju« posebljen in to na način, ki ne razlaga, in ne pojasnjuje, nego živi, dejanja stopajo pred te, upanje in obup Jerneja ter njegovo zadnje dejanje: pozig — simbol socialne revolucije.

Ako tidi pisatelj Pregelj o tem delu, da je »umetniška veličumetnina in umska velezmot« je to z njegovega stališča

sicer umljivo, ne pa nam, ki lahko vsak dan vidimo nove slučaje hlapca Jerneja.

Ostudna pa je bila debata, ki so jo nekateri pričeli ob Cankarjevi smrti, čigavega prepričanja je bil. Cankar kot umetnik ni bil pristaš one smeri, ki je bila tedaj tako v modi, namreč načela »l'art pour l'art«, še več, ostro je obsodil to umetnost radi umetnosti. Njegove besede, v do skrajnosti dognanem, blestečem in lepoto jezika brizgajočem slogu, hranijo v sebi vedno globoko zamisel, bodisi socialno, bodisi literarno in politično, ali katerokoli že, toda vedno je ustvarjena umetnina. Sovražil je prazno besedičenje o literaturi, njegovo medlo barvo in prazni zvok. »... Ne v areni literature, v areni življenja sem stal.« »Objektivne umetnosti ni in je ne more biti, dokler je umetnost dih in delo človeka.«

Cankar je bil pesnik ljudstva, tistega ljudstva, ki ga v rani uri zbudi pesem Kurenta, za katerim gre, samo, da pozabi svoje bridkosti. Ne samo pesnik poskočnih Kurentovih melodij, ob katerih človek veselo poje in pleše, nego tudi pesnik ljudi, ki romajo za križem na svoje Golgate. Pesnik onega ljudstva, ki po svojem Velikem petku doživi tudi svojo Veliko noč.

»Ne ozrite se v prokletstvo in trohno, vsi vi tisoči in milijoni, ki ste koprneli z menoj! Vsi vi ponižani in užaljeni, vsi vi zasluženi in obremenjeni — zdaj, ko je naš dan, pojte hozana in aleluja! Iz bičanja in iz križanja, iz sramote in iz trpljenja je zrastel naš dan, do nebes se je povzdignil naš križ — pojte mu hozana in aleluja.«

Ne bolest enega, bolest vsakega, bridkost vseh, to je pramotiv Cankarjevih umetnin. Če ga šolska literarna zgodovina drugače predstavlja, je to njena krivda, ne Cankarjeva.

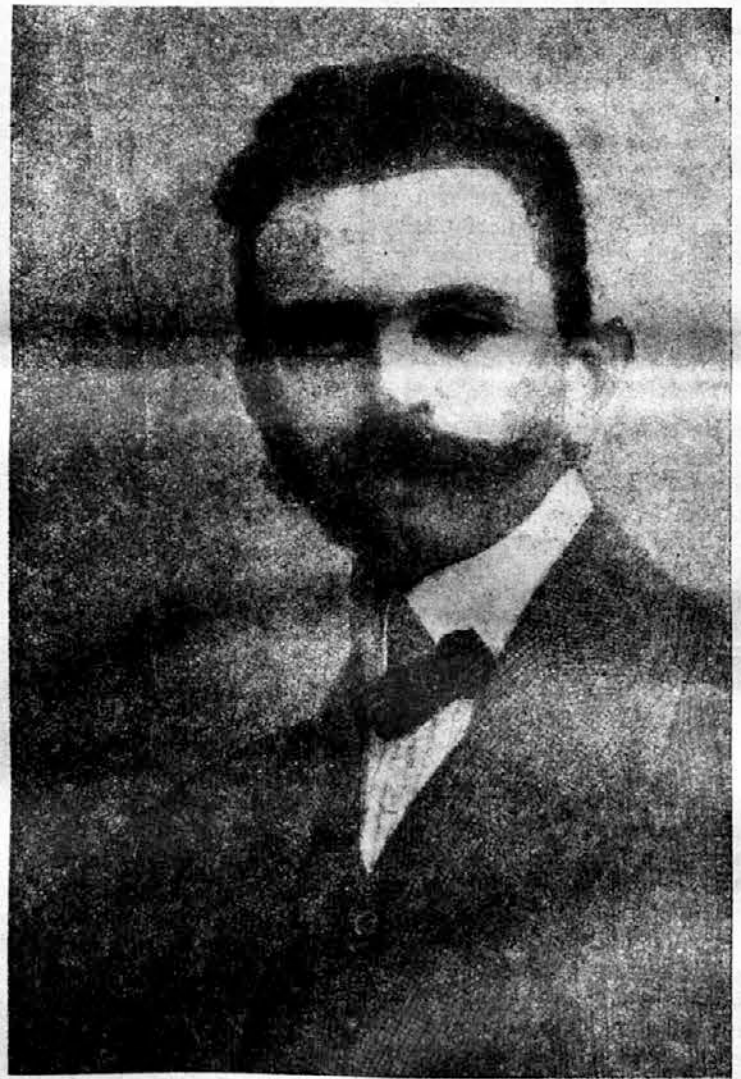
Cankar je bil osebnost, v katerem so valovala čustva v najglobljih tonih. Ljubezno do trpečih, ljubezen do domovine, ljubezen do lastnega jezika, stud nad frazerskim rodoljubjem, preziranje javnega mnenja, ogorčenje nad krivicami, strastno iskanje novih resnic, vse to je dalo nam Cankarja. Risal je dolino, polno greha in solz, da nam je jasneje vstala pred oči svetla dežela »Lepe Vide« in kralja Matjaža.

Nanj je prišlo hkrati največje doživetje, ki smo ga bili deležni tudi mi, namreč svetovna vojna. Cankarjeve »Podobe iz sanj« so pri nas najtrajnejši spomenik temu viharju, ki je udaril v zoreče polje ter pomandral vse, kar je bilo najbolj zdravo. Ob koncu vojne je še videl svetlo zarjo novih pokoljenj, vse drugo, temno in ogabno v povojnem času, mu je smrt prihranila.

Cankarjev vzklík: »Mladost, kako si še daleč!« ne velja toliko osebno zanj, v vsem svojem pomenu pa velja za Cankarjeva dela. Večno mlada bodo vedno govorila resnico. Iz njih bo žarelo lepote in ljubezni za vse, ki bodo poslušali njegovo besedo, zakaj Cankar je kakor tisti čudežni kostanj posebne vrste, v »Podobah iz sanj«, ki je raste na trpljenju in groblju nešteti.

Kakor pod teh kostanjem, se bo pomladil tudi vsak ob Cankarju.

Zlasti pa naj bi se pomladila naša mladina.

Proslava 50 letnice Cankarjevega rojstva.

Društvo slovenskih književnikov je priredilo v soboto zvečer v dramskem gledališču Cankarjev večer, ki je potekel s hvalevrednim uspehom. S prireditelji je tekmovalo občinstvo, ki je do zadnjega prostora zasedlo gledališče in se z zbranim duhom poklonilo Cankarjevemu geniju. Večer je otvoril profesor dr. Izidor Cankar z govorom, v katerem je razložil in utemeljil naš kulturni in politični milje pred nastopom Ivana Cankarja in dobo za časa njegovega življenja in delovanja. Držal je sliko tega življenja in delovanja vidno nad površino naših mlačnih voda kakor bojo, ki je ne pokopljejo viharji in je ne premami hričavska gladina. Pokazal je pisatelja na domačem in svetovnem vrhuncu z vsemi, od boga danimi in z muko in delom pridobljenimi sredstvi, ki sestavljajo venec kroga čela genija; pokazal je človeka, ki je uporabil svoje talente v pozitivni, strastni borbi za slovensko samozavest. Preblizu je Cankarjev čas, da bi nam mogel zameriti nepopolno slavlje in naše vedenje zoper in za njega, ko je živel.

Ni pa distance, ki bi nas motila, da bi ne bili popolnoma odgovorni za Cankarjevo zapuščino, za njegovo borbo za slovensko samozavest. — Govornik je s srečno in zavedno roko visoko dvignil Cankarjev pomen v našem narodnem, kulturnem in političnem življenju preko glav in misli in je z oblikovanjem nove in harmonične podobe Cankarja dosegel, da je poslušalstvo sprejelo ta lik kakor razodetje. V vsakem Slovencu živi drobec Cankarjeve boli in borbe in zato je težko tem neizrečenim in neizrekljivim skrivnostim gledati v obraz brez prikrite sramežljivosti in banalnosti. Govoru so sledile recitacije iz Cankarjevih del; recitali so gospodje Oton Župančič, France Kobler, France Albrecht, Josip Vidmar, Igo Gruden, F. K. Finžgar in gospa Vida Jerajeva. V prizoru iz Lepe Vide je sodelovala tudi gospa Šaričeva. Recitatorji so pokazali, da so bili pripravljeni z vso resnostjo in so na mnogih mestih popolnoma prodrli pretro lupino, ki obkroža sveto jedro Cankarjevih misli. — I. Z.

Premolčali bi.

Najgrša in najbolj škodljiva navada slovenskega časopisja je, da skuša svojim strankarskim ciljem pomagati s premolčanjem. Naj se razkrije še tako težka afera, naj bo dokazana še tako velika neresnica, slovensko časopisje vsa razkritja in vse dokaze ignorira, če niso ta v korist stranki.

To se je znova pokazalo, ko se je pričelo te dni v slovenski javnosti obravnavati vprašanje, kdo je ustanovil SKS.

Od 1. 1920 se že v slovenski javnosti neprestano ponavlja laž, da je bil dr. Zerjav ustanovitelj SKS. Navedli smo ves historiat nastanka SKS, dokazali ne-logičnost te trditve in jasno obrazložili, da je bilo kmetstvo gibanje po preobratu spočeto od kmetov samih, toda slovensko strankarsko časopisje je vse to premolčalo in še naprej ponavljalo svojo laž.

Oglasil se je nato eden ustanoviteljev SKS, pošten kmet Koman iz Št. Vida in dokazal, da je bila SKS ustanovljena od kmetov samih. Tudi to izjavo je slovensko strankarsko časopisje premolčalo.

V zadnjem »Kmetem listu« se je oglasil drug ustanovitelj SKS, g. Ivan Mrmolja, na katerega sta se v drugi stvari ravno pred kratkim sklicevala tako »Slovenec« ko »Jutro«. Vzrok več, da bi se vsaj na njegovo izjavo ozirala oba lista. Pa tudi v tem slučaju sta si hotela oba lista pomagati s premolčanjem.

Pa prišel je še tretji svedok, g. Dro-

fenik, ki je bil tudi eden soustanoviteljev SKS in svoje dni, ko je bil kandidat »nacionalnega« bloka, pri mladinskih zelo dobro zapisan. V »Slovenec« je sedaj objavil g. Drofenik odprto pismo na g. dr. Zerjava. V tem pismu g. Drofenik izrecno ugotavlja, da nima dr. Zerjav prav nobenih zaslug za ustanovitev SKS. Res je sicer, da je dr. Zerjav ponujal in tudi dal kmetijem denar, toda z izrecno pripombo, da s tem ne sprejmejo kmetij prav nobene obveznosti. Bil je to torej čisto podarjen denar in g. Drofenik pravi, da ne bi bili pri pameti, če ne bi čisto podarjenega denarja sprejeli. Zato ne more razumeti, kako more pretakati g. Zerjav krokodilove solze, če se mu mnogo obetajoči pokret ni zaradi tiste podpore udal na milost in nemilost.

Dasi pa so vsa odkritja in vse konstatacije g. Drofenika nad vse zanimive in dasi se zelo tičejo naše besedolomne SDS, pa ni »Jutro« na pismo g. Drofenika reagiralo niti z besedico.

Premolčanje je torej slej ko prej edina rešitev za SDS. To premolčanje pa je tudi eden najbolj jasnih dokazov, da se je SDS docela izneverila idealom demokracije, ki je v prvi vrsti diskusija. Kdor pa sega po premolčanju, ta odklanja diskusijo in tako je celo vprašanje, kdo je ustanovil SKS, dokaz, da se je besedolomna SDS izneverila tudi demokratski misli.

Generalna stavka v Angliji.

Položaj poostren.

Vlada je poslala v nekatere delavske okraje vojaštvo. To je izzvalo med delavci veliko ogorčenje, ki se je še povečalo, ker je vlada zaplenila ves časopisni papir za delavske liste. »The British Worker« je izšel vsled tega že v zmanjšanem obsegu. V bodoče pa nameravajo tiskati delavci svoj list v Parizu ali Bruslju in ga po aeroplanih prenesti v Anglijo.

Kot prvi protikutrep nameravajo delavci izvesti revizijo vseh transportnih dovoljenj. Če pa ta protikutrep delavcev ne bi zdostoval, potem je verjetno, da sežejo delavci še po težjih sredstvih.

Podpore iz Moskve so delavci zavrnili.

Generalni svet strokovnih organizacij zanika vest, da bi stavkovno vodstvo sprejelo denar od Moskve. Na vprašanje nekoga holandskega novinarja, če se bo iz Moskve poslan denar sprejel, je odgovoril neki član stavkovnega vodstva, da se o tem ne more razpravljati. Generalni svet strokovnih organizacij je dalje izjavil, da nima generalna stavka nobene sovražne osti proti ustavi ali zakonu.

Zanimanje Moskve.

Moskva se silno zanima za potek generalne stavke v Angliji. Vsi listi pišejo v prvi vrsti o generalni stavki, kateri so posvečeni skoraj izključno vsi uvodniki. Po vseh tovarnah in sovetih se zbira za angleške rudarje. Osrednji svet komunističnih strokovnih organizacij je znova nakazal angleškimi rudarjem dva milijona rubljev.

Stavka se vrši v redu in miru.

Vlada v svojem poročilu izjavlja, da sama ni računala na tako miren potek stavke. Neredi in nemiri, ki so se doselej dogodili so malenkostni in ne izvirajo od stavkajočih. Aranzirali in povzročili so te resnice samo oni temni elementi, ki preže na vsako priliko, samo da

bi si mogli prilastiti tujo lastnino. Ti zločinski elementi velemesta so napadali avtobuse in trgovine samo zato, da so si mogli prilastiti tujo lastnino. Stavkajoči so ostro nastopili proti tem elementom in odpravili stavkovne straže, da tako vzamejo temnim elementom Londona vsako priliko za zbiranje.

Posredovanje od tretje strani.

V kabinetu Baldwinja se je vršila seja vlade z ozirom na izjavo generalnega sveta strokovnih organizacij, da bi se generalna stavka mogla končati, če bi lastniki premogokopov preklicali svoje ukrepe o redukciji in o odpustih delavcev. Rezultat seje ni znan.

Tako delavski ko tudi vladni tisk se trudi dokazati, da je krivda, če se ne obnove pogajanja na drugi strani. Vseeno pa se govori, da se s tretje strani posreduje, da bi se pogajanja obnovila. Splošno se pričakuje, da se bo liberalni stranki posrečilo posredovati med vlado in delavsko stranko.

Macdonald je izjavil novinarjem: Niti minute ne pustim neizrabljene, da ne bi poskušal najti vedno nova pota, ki bi mogla dovesti do miru in sporazuma.

Vse delavstvo podpira angleške delavce.

V Rusiji je proglašen bojkot nad vsemi ladjami, ki imajo oditi v Anglijo. Nobena ladja zato ne more oditi iz Rusije v Anglijo.

Belgijski transportni delavci so sklenili, da ne sme oditi iz pristanišč nobena ladja, ki je namenjena v Anglijo.

Tudi nemški in holandski delavci so sklenili slične sklepe. V Franciji je blago nakopičeno, ker je promet z Anglijo ustavljen.

Povsodi se zbirajo prispevki za angleške stavkajoče delavce. Amsterdamska internacionala je že poslala prvi obrok angleškim delavcem.

Politične vesti.

— Zmaga Ljube Jovanovića v medparlamentarnem odboru. Kakor znano je Ljuba Jovanović odstopil kot predsednik medparlamentarnega odbora, ker je nastopil širši glavni odbor radikalne stranke proti njemu. Na včerajšnji seji medparlamentarnega odbora bi se moral izvoliti nov predsednik. Ko je bilo prečtano Jovanovićevo pismo, v katerem naznanja svoj odstop, je izjavil demokrat Voja Marinković, da ni bilo nobenega vzroka, da bi Lj. Jovanović odstopil, ker uživa zaupanje odbora. Radikali so nato predlagali, da se voli z vzklikom, dr. Hohnjec pa, da se voli z listki. Obveljal je nato predlog dr. Hohnjeca. Od 32 članov, kolikor jih šteje interparlamentarni odbor, je bilo navzočih 28. Odsotni so bili dr. Trumbić (hrv. fed.), dr. Šečerov (dav.), Valerian Pribičević (sam. dem.) in še en sam. dem. — Rezultat glasovanja je bil, da je dobil Ljuba Jovanović

14, kandidat radikalov 12, en listek je bil prazen, ki ga je oddal sam. dem. Budi-savljević, en glas pa je dobil Kumanudi, katerega je volil Ljuba Jovanović. Ljuba Jovanović je bil torej izvoljen. Zanj je glasovala vsa opozicija, dva radikala in vsi radičevci. Zmaga Jovanovića je izzvala največjo senzacijo. Radičevci so izjavili, da niso mogli glasovati za Velizarja Jankovića in da njih glasovanje nima političnega pomena, ker je šlo le za zunanjo, ne pa notranjo politiko. Tudi Uzunović je izjavil, da ne more glasovanje niti najmanj vplivati na vlado. Toda temu nasprotno pa stoji, da se je na seji interparlamentarnega odbora formirala nova večina, ker se je jasno pokazalo, da je vsa opozicija in HSS za Ljubo Jovanovića, ki pa ima tudi zanesljive pristaše v radikalnem klubu.

— Spopad med notranjim ministrom Božo Maksimovičem in poslancem Dra-

govičem je bila druga senzacija dne. Ko je srečal Maksimović na hodniku skupščine Dragovića, ga je vprašal: Zakaj intrigiraš proti meni. Jaz si take in slične intrige prepovedujem. Dragović mu je nato odgovoril, da je on ravno tako poslanec in da govori kar hoče. Maksimović: Vi razširjate vest, da sem jaz Lj. Jovanoviću telefoniral, da sprejemem v njegovi vladi notranje ministrstvo. Dragović: Pa to govori ves radikalni klub. Nato mu je zagrozil Dragović, ra bo ravno tako odletel iz vlade, ko vsi drugi, ki se niso Pašiču pokorili. »Tudi če nas bo v klubu samo 40, toda vsi, ki niso s Pašičem, morajo ven!« — Maksimović je nato zamahnil z roko in odšel. Tudi ta incident se je v političnih krogih živahno komentiral in označeval kot dokaz, da je boj v radikalnem klubu neizogiben.

— Seja radikalnega kluba se je pričela ob pol enajstih dopoldne. Predsedoval je Pašič, ki je v kratkem nagovoru izjavil, da je edina točka dnevnega reda izvolitev podpredsednikov in tajnikov kluba. »Izvolite imenovati kandidate!«, je dejal Pašič poslancem. — »Samo imenujte jih!« se začuje par glasov. »Pa dobro,« odvrne Pašič in pričinja čitati imena. Večina poslancev vzklika pri vsakem imenu: »Se sprejme,« dočim ostali molče: Izvoljeni so bili: za 1. podpredsednika Ilija Mihajlović, za drugega Jovan Radović, za tretjega prota Matija Popović, za četrtega Andra Kujunžić. Za prvega tajnika: Gijuro Krčalić, za drugega Pera Ivanišević, za tretjega Vlada Miletić in za četrtega tajnika dr. Toma Rajić. Za blagajnika je bil izvoljen Ljuba Stojadinović Segedinac. Takoj nato je Pašič sejo zaključil in se tako ognil debati o političnem položaju. Spor z Ljubo Jovanovičem je ostal tako odprt.

— Položaj v radikalnem klubu. Ljuba Živković je izjavil nekaterim poslancem, da se je položaj Pašiča že tako utrdil, da bo mogel Pašič tekom šestih dni vreči vlado Uzunovića. Ta trditev Ljube Živkovića pa ne drži in bi bila primerna edino za naše slovenske pašičevske liste ko »Jutro« in »Slov. Narod«. Resnica je namreč čisto drugačna. Pred vsem je dokazano, da je danes položaj Pašiča slabši, kakor je bil kdaj koli prej. Izkazalo se je, da je popolnoma neresnična vest »Politike«, da bi nekateri ministri prosili Pašiča za oprostitev. Nasprotno se je minister Simonović opravičil dr. Ninčiču da ni govoril o njem tako, kakor je objavila »Politika«. On da ni grozil niti njemu in niti Maksimoviću ali Srškiću. Poslanec Cirković je v soboto hodil okoli radikalnih poslancev in jih prosil, da neha goziti, da bodo vsi poslanci, ki niso slepo za Pašiča, izključeni iz stranke. Te grožnje so namreč samo utrdile skupino Lj. Jovanovića. — Popolnoma pa je bila rezervirana skupina Lj. Jovanovića in njegove namere so popolnoma nejasne, dasi se ve, da je na boj vedno bolj pripravljena in odločena.

— Proces proti madjarskim falzifikatorjem. Ko je prišla madjarska falzifikatorska afera na dan, je bilo objektivnemu svetu takoj jasno, da je bila v afero zapletena prav vsa oficielna Madjarska. Prva skrb ponarejevalcev je bila zato, kako rešiti Horthyja, vojsko in vlado, če že ni mogoče vsled čuječnosti Francozov potlačiti vso afero. Prvotno se je sicer skušalo dobiti za denar ljudi, ki bi se dali obsoditi kot edini ponarejevalci. Deloma vsled denarja, predvsem pa vsled odkritij Francozov se ta namera ni mogla izpeljati. V tisku je začel napadati vlado po naročilu Horthyja grof Karolyi in s tem dosegel, da je bil Horthy popolnoma izpuščen iz afere. Ko se je to doseglo je Karolyi nakrat utihnil in demokratska opozicija pod vodstvom žida Vaszonija je popolnoma prestala z napadi na Horthyja. Z atentatom na Vaszonija se je končno doseglo še to, da je bila meščanska opozicija tako preplašena da je dopustila tudi vsak napad na vojsko. Skoraj pa je bil rešen tudi škof Zadravec, ker je, kakor je izjavil neki vladni politik, nemogoče, da bi prišel v katoliški Madjarski škof na zatožno klop. Usoda vlade in Bethlena pa se je morala odločiti na razpravi. Vse je bilo najboljšo preskrbljeno, da bo razprava za vlado končala ugodno. Predsednik sodišča Töreky in prvi državni pravdnik sta oba člana onih nacionalističnih organizacij, ki so sodelovale pri ponarejanju. Zagnovniki so enako sami pristaši vlade, za katere se ni bilo bati, da bi stavili vladi neprijetna vprašanja. Rešiti je bilo samo eno stvar, da obloženi ne omenijo

vlade. Tudi to se je doseglo, kakor je dokazal proces na prvi dan. Windischgraetz je kompromitiral samo grofa Telekija, dočim ni hotel dati nobenega odgovora, če bi moral kompromitirati vlado ali Bethlena. Ponašanje Windischgraetz je zelo razumljivo. Če ostane Bethlen, njegov sokrivec na vladi, potem se bo že našla prilika, da bo knez Windischgraetz oproščen in da bo vsa sodna razprava le prazna komedija. In zato knez Windischgraetz lepo molči. — Tudi drugi dan razprave ni prinesel nobene senzacije. Kot prvi je bil zaslišan polkovnik Kurzy, šef kartografičnega instituta. Trdi, da ni kriv. Pravi, da se je uprl temu, da bi se v kartografičnem zavodu ponarejali franki, toda general Haitz in Windischgraetz sta ga opomnila, da to žele krogi, ki so blizu vlade in mu kot dokaz za svojo trditev omenila Nadossyja. Zaradi tega je on prijavil vso stvar. Kot drugi je bil zaslišan Gerokoji, ki je dejal, da je delal skupno s Telekyjem. Nato je bila razprava prekinjena.

— Nova poljska vlada sestavljena. Po neuspelem poskusu kršč. socialca Hasinskega, da sestavi vlado, je podelil predsednik republike mandat za sestavo vlade predsedniku poljskih kmetijcev Vitošu, kateremu se je posrečilo že v soboto sestaviti vlado in jo predložiti predsedniku republike v podpis. V novi vladi so zastopane vse stranke razven socialistov in narodnih manjšin. Ministrski predsednik Vitoš je prevzel tudi finančno ministrstvo. Dosedanji zunanji minister Skrzinski je ostal na svojem mestu tudi v novi vladi.

OBČNI ZBOR HIŠNIH POSESTNIKOV.

Društvo hišnih posestnikov za Ljubljano je sklicalo v nedeljo dne 9. t. m. občni zbor v dvorani »Union«.

Občni zbor je ob šibki udeležbi otvoril predsednik g. Freljh, ki je takoj obžaloval, da ni nobenega zastopnika oblasti navzočega. Dalje je predsednik ugotovil, da je društvo napredovalo tekoma leta v številu članstva. Dalje se je spomnil vseh umrlih članov, katerim v spomin so navzoči ostali.

Nato je predsednik poročal o novem stanovanjskem zakonu, ki je prinesel za hišne posestnike sicer mnogo olajšav, skoro vse pa je pokvaril novi pravilnik, posebno, ker ga pogosto stanovanjske oblasti in sodišča napačno razlagajo, proti čemur so se hišni posestniki mnogo borili.

Glede najemnine se je doseglo, da velja po novem zakonu od 15. maja, tudi glede podnajemnikov so se dosegle mnoge olajšave v prid hišnih posestnikov. Vendar svetuje predsednik posestnikom, naj se raje z najemniki v spornih zadevah mirno poravnajo, da se tako izognejo raznim neprihlikam, tudi je boljše tako, kakor pa da bi čakali do uveljavljenja stanovanjskega zakona.

Društvo je priredilo velik protestni shod proti davkom, dalje so bili naši hišni posestniki zastopani na mednarodnih kongresih hišnih posestnikov, kakor na onem v Barceloni.

Najvažnejši uspeh preteklega leta je znižanje hišno-najemninskega davka, kar naj članstvo vzpodbuja za bodoče društveno delo. Ljubljana je plačevala do lani 60% hišnega davka od najemnine. Danes se plačuje 22% manj. Tudi pri drugih dajatvah so se dosegli uspehi.

Društvo ni bilo tekoma leta v nikakem nasprotju z mestno občino. Predsednik je tudi poročal o kongresu hišnih posestnikov, ki bo v Ljubljani 8. septembra 1926.

Po predsednikovem poročilu je govoril g. Stare. Poročal je o mnogih slučajih krivic, ki so se hišnim posestnikom pripetile. Zahteval je tudi ukinjenje sedanjega stanovanjskega zakona, ki ni več zakon, ampak nasilstvo nad hišnimi posestniki.

G. Urbanič je podal blagajniško poročilo, ki ga je občni zbor vzel na znanje.

G. ravnatelj Vidie je predlagal nato sledeči odbor: Freljh, Stare, Regali, Požar, Urbanič, Hrovatin, Pirc, Jeglič, Gjud, kabanik, Sušnik, Kmetec, Jenko. Za pregledovalce: gđc. Kadivčeva, Tribuč in Bukovic. To je bilo sprejeto.

Po tej točki so se določili prispevki za društvo.

Sledilo je poročilo o novem stanovanjskem zakonu, ki ga je podal g. Freljh, a je tudi prečital izjavo o stališču hišnih posestnikov.

Nato je govoril še g. Stare, nakar se je občni zbor zaključil.

Dnevne vesti.

JUTRO — HUJSKA.

Znano je in že svoječasno je bilo objavljeno, da je društvo Narodna galerija in odnosno snujoča se Akademija znanosti in umetnosti vzela v najem vse prostore Narodnega doma, razen onih, ki jih ima Ljubljanski Sokol. Vse prvo nadstropje se bo po načrtih arh. Plečnika priredilo v svrhe Narodne galerije. Na ta način postane ljubljanski Narodni dom v resnici reprezentanca narodove kulture, torej v resnici to, v kar je bil namenjen izpočetka. Narodna galerija bo za preureditev Narodnega doma prinesla ogromne žrtve. S tem je pa združena tudi asanacija Narodnega doma, ker je Narodna galerija glasom najemne pogodbe prevzela tudi vse na poslopu bremenete dolgove. Naravno je, da se morajo Narodni galeriji in Akademiji znanosti in umetnosti, čim bo ustanovljena, umakniti društva, ki imajo danes v našem dotične prostore. In društva so toliko nacionalna in toliko narodna, da bodo služili višjemu nacionalnemu namenu to tudi rada storila. Obžalovati bi bilo, ako bi n. pr. Sokolski savez ne bil toliko uvideven, kakor mu podtika »Jutro« in bi začel vojno proti Narodni galeriji in Akademiji znanosti in umetnosti. Bilo bi to neskladno s sokolskimi načeli. Društvo Narodni dom je, dasi ima po pogodbah pravico do enomesečne odpovedi, vsem društvom odpovedalo prostore na tri mesece. Ravnilo je torej zelo lojalno ter se celo trudilo, da dobi društvom druge prostore. In sedaj ti hujska »Jutro«, češ, da Narodni dom društva »meče na cesto«. Seveda dela to z gotovim namenom, ko pri tem zlorablja ime predsednika Narodnega doma dr. Ravniharja, ki ga sicer prav nerado natisne v svojih predalih. Pripomniti je še, da akademično društvo »Triglav« ni med odpovedanimi društvi. Marveč ima dotične prostore v najemu slavna SDS, ki je, če je dala prostore dalje v najem »Triglavu«, to storila furtim. Društvo Narodni dom za to nič ne ve. Toliko v pojasnilo, da se odloži ost »Jutrovemu« beganju in hujskanju.

— Razprava dr. Pestotnik centra Železnikar je na predlog dr. Pestotnikovega pravnega zastopnika preložena na 18. t. m.

— Iz poljedelskega ministrstva. Za kabinetskega šefa je bil zopet imenovan Miloš Štibler. Štibler je znan kot strokovnjak v zadržanju.

— Iz državne službe. Premeščeni so inženjerji: Valter Alfeld iz Ljubljane k gradbeni sekciji v Novem mestu, Avrelj Kobl iz Novega mesta k gradbeni sekciji v Ljubljani in Ivan Vanek iz Ptujja k gradbeni sekciji v Mariboru.

— Prevzem jugoslovanskih arhivov v Budapešti. Te dni se mudi v Budapešti posebna komisija ministrstva prosvete, da prevzame arhive za ozemlje, ki je bilo odstopljeno naši državi po trianonski in senžermenski pogodbi. Ta komisija prevzame samo one dokumente, ki se nanašajo na resor prosvetnega ministra.

— Obisk iz Brazilije v Beogradu. V Beograd je prispel dr. Heraklides Caesar de Susa Aronie, asistent zavoda Crusara de Rio de Janeiru. Poslal ga je Rockefellerjev fond v svrhu proučevanja organizacije sanitetne službe v Jugoslaviji.

— Ogromno povečanje italijanske trgovske mornarice. Občni zbor italijanske parobrodne družbe »Lloyd Triestino« je sklenil zvišati glavnico na 150 milijonov lir ter najeti posojilo 1.000.000 sterlingov v svrhu moderniziranja brodovja in zgradbe velikih motornih ladij za službo na Sredozemskem morju.

— Pristojbine za brzojavke v Italijo. Na podlagi sporazuma med jugoslovensko in italijansko pošto upravo se uporablja odslej za brzojavke v relacijah med Reko in vsemi postajami naše kraljevine ter med Sušakom in vsemi postajami v Italiji notranja brzojavna tarifa, ki velja v deželi izročitve brzojavke.

— Uradni list objavila v svoji 43. številki: pravilnik o pogodbah državnih poštah v naši kraljevini ter naredbo velikega župana, s katero se deloma izpreminja zdravilski red za zdravilišče Bled. Zdraviliško tako mora plačati vsak tujec, ki se mudi v zdraviliškem okraju od dne 1. maja do 30. septembra. Taksa znaša 5 Din za osebo na dan. Otroci in služabništvo so takse oproščeni.

— Mesto stalnega jetniškega zdravnika se odda pri jetniški okrožnega sodišča v Novem mestu. Ponudbe je vložiti do 25. maja. Podrobnosti glej v »Uradnem listu«.

— Za izrednega profesorja tehnične kemije na tehnični fakulteti v Ljubljani je imenovan docent ljubljanske univerze inž. Ignacij Majdel.

— Za namestnika gen. ravnatelja carin je imenovan naš rojak dr. Konrad Šmid.

— V imenik zdravniške zbornice za Slovenijo sta bila nanovo vpisana dr. Smil Hadži Mušič, zdravnik zavoda za socialno higijensko zaščito dece v Ljubljani in dr. Ladislav Haraminčič, zdravnik v Rimskih Toplicah.

— Dr. Vukašin Marković ne bo izročil našim oblastim. Dunajsko deželno sodišče je zahtevalo naših oblasti zavrnilo ter sklenilo, da se izžene Marković v sovjetsko Rusijo. Sklep se motivira s tem, da se sodišče ni moglo prepričati o tem, da bi bil Marković res kriv umora Milovana Miljuškovića, radi katerega so zahtevale naše oblasti njegovo izročitev in s tem, da smatra razventega sodišče Markovića za ruskega državljanca.

— Profesor Emil Aumont — »doctor honoris causa« beograjske univerze. V soboto je bila izročena v poslopu beograjske univerze nam slavnemu, francoskemu profesorju Emilu Aumontu častna diploma dr. phil. beograjske univerze. Svečanosti so se udeležila vse prominentne beograjske osebnosti.

— Vojaški planinski tečaj. Ministrstvo vojne in mornarice priredi v Staničevu koči 2330 metrov visoko pod Triglavskim vrhom enomesečen planinski in smučarski tečaj za oficirje, ki so se udeležili lansko leto in letos smučarskih tečajev v Kranjski gori. Namen tečaja je nuditi udeležencem priliko, da se izpopolnijo v smučanju ter se izvežbajo v visokoalpinski tehniki. Tečaj se prične dne 15. maja.

— Prometni minister je določil poseben vagon za prevoz rib iz Splita v Beograd. Ta vagon se bo prikloplil vsakemu brzovlaku. V Beograd se bodo tako lahko dovažale sveže ribe. Vagoni so opremljeni z vsemi potrebnimi instrumenti.

— Ceste v Bosni so še precej zanemarjene, kot dokazuje sledeči slučaj: Kmetica Ana Gašić se je peljala te dni iz Alpašinmosta v Sarajevo. Na nekem mestu je cesta od vode tako izpodkopana in zanemarjena, da se je voz prevrnil. Gašićeva je prišla pod voz ter si zlomila pri tem obe nogi.

— Izlet zagrebske pedagoške visoke šole v Pariz. Slušatelji in slušateljice geografije na zagrebski pedagoški visoki šoli so se podali te dni pod vodstvom dveh profesorjev na študijski izlet v Pariz.

— Bosaški rudarji brez moke. Bosaški rudarji v zadnjem času nimajo moke. Doba in razdelitev moke za konsumna društva je centralizirana v Beogradu. V Kapnu groze rudarji za slučaj, da ne dobe takoj potrebne količine moke, s stavko.

— Gripa v Somboru. Kot poročajo iz Sombora, grasira tam že nekoliko dni epidemija gripe. Obbolelo so cele rodbine. Dasi bolezen ni težkega značaja, se je pripetilo že več smrtnih slučajev.

— Zanimivo imenovanje. Sovjetska vlada je imenovala za tajnika pri njenem poslaništvu v Atenah nekoga Roslavca. To imenovanje je vzbudilo v Atenah začudenje in pomisleke. Novi legacijski tajnik je bil namreč preje referent v moskovskem komisariatu za zunanje zadeve, radi česar se izpoznava zelo dobro v balkanski propagandi, kar je tembolj sumljivo spričo dejstva, da se nahaja glavni sedež te propagande sedaj v Solunu. Dalje se sumi, da se skriva pod imenom Roslavca ne-Rus, ki se udeležuje pri revoliucijskem gibanju na Balkanu. Če se izkaže, da odgovarja vse to resnici, gre za popolnoma novo formo diplomatskih imenovanj.

— Voz s petimi osebami padel v prepadu. Te dni, ko se je vračalo nad 600 oseb na vozovih od maše v samostanu Rilo (Bolgarija) ter so dirkale po strmi gorski cesti cele karavane voz, se je pripetila na stmini velika nesreča. Na enem od voz je sedel star kmet s tremi ženami in tremi otroci. Nenadoma so mu padle iz roke uzde. Starček in njegova žena sta iztopila, da bi jih pobrala. Medtem sta se konja iz neznanega vzroka splašila ter zdrinjala v divjem galopu dalje po strmi cesti ob globokem prepadu. Nesrečne ženske in otroci so kričali v smrtnem strahu, toda nihče si ni upal ustaviti konj. Nenadoma se je eden od konj iztrgal iz vprege, dočim je padel drugi z vozom in ljudmi vred v več sto metrov globoki prepad. Voz se je razbil ob skalovju na tisoč kosov, trupla žen in otrok pa so izginila v valovih reke Rilo. Neki 13 letni deček se je rešil po naključju, ker je obvisel med padcem na nekem drevesu.

— Trgovcem in občinstvu! Vsi gremiji in trgovske zadruge so prejele večje število srečk loterije Društva »Trgovska akademija« v Ljubljani. Dobiček te loterije je namenjen za fond za zgradbo trgovske akademije, našega edinega viš-

jega trgovskega učilišča v Sloveniji. — Dolžnost vsakega zavednega trgovca je, da priskoči društvu pri tej akciji na pomoč vsaj s tem, da prevzame pri svojem gremiju večje število srečk, da jih razpeča v svojem lokalno ali v družbi ali ob priliki kake prireditve bodisi sam, ali po svojih uslužbencih ali znancih. Naj ne bo zavednega trgovca, ki bi ne razpečal vsaj 100 srečk! Pri 885 dobrih od 50 do 100.000 Din je srečka za 10 Din kot darilo dobremu odjemalcu najprivlačnejša in najcenejša reklama, za trgovca mala žrtva, za odjemalca lahko velik dobiček. Srečke loterije Društva »Trgovska akademija« se morajo dobiti v vsaki večji trgovini.

— Pod lastno hišo zasut. 72 letni posestnik France Just v Potoški vasi pri Kotedrežu je popravljal te dni svojo že napol razpadlo hišo. Medtem ko je izpodkopaval v veži temelj, se je zrušil nanj nenadoma strop. Izgredli so ga izpod ruševin mrtvega.

— Zveza slov. vojakov podružnica Vodice je sklenila postaviti v Vodicih spomenik vsem vojakom-faranom padlim na bojiščih poljanah širne Evrope. V ta namen je odbor že zbral med farani 4804.25 Din, za kar se na tem mestu vsem darovalcem prav pristočno zahvaljuje. Na pokopališču je v ta namen že izbran prostor. Spomenik bo postavljen približno koncem avgusta meseca tega leta. Isti je proračunan na približno 8000 Din. Dobra polovica je torej že zbrana, potrkati pa bomo morali še na dobra srca, da z združenimi močmi postavimo spomenik tistim, katerih kosti trohne po bojiščih poljanah. — Odbor.

— Pregarjanje plemiških veleposestnikov v Rusiji. Kot poročajo »Polnische Nachrichten« iz Rige, so izgnale te dni sovjetske oblasti iz 43 gubernij okrog 3000 plemiških pomješčikov v svrhu kolonizacije v Sibirijo.

— Kiev rezidenca sovjetske Ukrajine. Svet ljudskih komisarjev sovjetske Ukrajine je sklenil, da se preloži centralni sedež ukrajinske republike iz Harškova v Kiev. Sovjetski uradi se ima preseliti še tekom tega meseca.

— Bestialen umor v Skoplju. Sobarica Roza Horn v skopeljski kavarni »Celinje«, ki je zaslužila v prejšnjih letih z ljubeznijo precej denarja je vzdrževata v zadnjem času dva ljubimca. Te dni jima je odpovedala vsako nadaljnjo podporo. Naslednje jutro je našel neki prijatelj v njeni sobici umorjeno. Morilec jo je vrzel, kot dokazujejo okolščine, najpreje na posteljo ter jo zabodel dvakrat z velikim ostrim nožem s tako silo v vrat, da se je držala glava samo še za kos kože. Nato ji je razparal trebuh, da so ji izstopila čreva. Tako razmesarjeno jo je vrzel na tla. V njenem stanovanju so našli hranilno knjuzico za 100.000 Din, toda samo 100 Din gotovine. Sumi se, da gre za maščevanje omenjenih dveh odslovljenih ljubimcev.

— Učitelj umoril svojo učenko. V mali vasi Tereza na Madjarskem je ustrelil te dni tamkajšnji učitelj Josip Naszaja nerazvito 14-letno deklico, nakar je izvršil samomor. Učitelj je prošil njene starše za njeno roko. Ker starši iz umevalnih razlogov niso privolili, je izvršil zločin.

— Mati umorila otroka, ker je bil dedno obremenjen. 36 letna brezposelna učiteljica otroškega zabavišča Christina Napol v Gradcu je vrzla te dni svojo 11 letno hčerko v vodo, nakar se je prijavila policiji ter motivirala svoje dejanje s tem, da je bil otrok, katerega oče je umrl v zagrebski umobolnici na paralizni, dedno obremenjen ter da se je nahajala vrhutega v materielnih težkočah. Učiteljica je skušala pred tem otroka zastrupiti z morijem, pozkusi pa ni uspel.

— Dve ženski hoteli ukrasti avtomobil. V Parizu, na Montmartru sta ukradli te dni dve ženski avtomobil ter se odpeljali z njim v divjem tempu. Ker pa nista znali dobro voziti, sta se zaleletli v svoji nervoznosti v bližnji hišni vogal, povozili neko staro ter bili aretirani.

— Senzacionalen proces v Varšavi. Kot poročajo »Polnische Nachrichten«, se je pričel te dni v Varšavi senzacionalen proces zoper več članov aristokracije, ki so pripravljali državni preobrat. Na zatožni klopi sede: Prejšnji vojni minister general Wroczynski, bivši vojvoda Penkoslavski, generalštabni stoltnik grof Mihalovski, grof Lubenski in drugi. K obravnavi je povabljenih 160 prič. Obtožencem se očita, da so hoteli vzpostaviti na Poljskem diktaturo. Po obtožbi jim grozi težka ječa do 10 let.

Ljubljana.

— Stavbno gibanje v Ljubljani obeta biti letos nekoliko bolj živahno kakor se je pričakovalo. Sicer ni projektiranih zaenkrat nobenih palač, pač pa precejšnje število enonovonstanovskih hiš na periferiji mesta ter več adaptacij v mestu. Stavbena sezona se je pričela bolj zgodaj kakor lansko leto, deloma se je pričelo zidati že v aprilu.

— Samomor ljubljancana. V zagrebski okolici se je ustrelil železniški uradnik v Zagrebu Ivan Brihta, rodom ljubljancan. Vzrok: živčna bolezen.

— Diplome za častne člane pevskega zbora Glasbene Matice, enajst umetniških akvarelov akad. slikarja g. M. Gsparija, so razstavljene v izložbi modne trgovine Magdič na Aleksandrovi cesti.

— Iz viških občanov sestavljen akcijski odbor za podporo reduciranim trboveljskim rudarjem je zaključil svojo na-

biralno akcijo po občini. Čisti prihod v znesku 5.775 Din je bil izročil akcijskemu odboru v Trbovljah, ki ga bo razdelil med najpotrebnejše reduciranice brez ozira na njihovo strankarsko pripadnost. Pri tej priliki se odbor iskreno zahvaljuje vsem darovalcem, posebno pa še: Sokolskemu društvu, kat. prosvetnemu društvu, pevskemu krožku, cerkvenemu pevskemu zboru, pevskemu odseku opešvalnega društva »Rožna dolina«, tamburaškemu zboru »Svoboda« in godbenemu društvu »Gradašca«, ki so s svojim sodelovanjem pri prireditvi kakorkoli pripomogli do lepega gmotnega uspeha. — Odbor.

1— Tržne cene v Ljubljani. 1 kg govejega mesa 15 do 19 Din, telečjega 17 do 20, prašičjega 22 do 25, slanina 20 do 22, masti 25, šunke 35, prekajenega mesa 30 do 32, koštrunovega mesa 14 do 15, kozličevine 17.50 do 20, konjskega mesa 6 do 8, svežih kranjskih klobas 30 do 40, pol prekajenih kranjskih 32 do 35, suhih kranjskih 67, prekajene slanice 28 do 30, piščanec majhen 20 do 25, kokoš 30 do 35, petelin 30 do 40, domač zajec manjši 15, večji 20, liter mleka 2.50 do 3, 1 kg surovega masla 45, bohinskega sira 36, sirčka 10, par jajec 1.75 do 2, 1 kg belega kruha 6, črnega in rženega 5, 1 kg kave 40 do 76, pražene 52 do 100, kristalnega sladkorja 13.50, v. kockah 15.50, kavne primesi 20, riža 9 do 12, liter olja namiznega 19, jedilnega 17, navadnega kisa 2.50, vinskega 4.50, 1 kg testenin 9 do 12, pralnega luga 3.75, čaja 75 do 100, 1 kg moke št. 0 je 5.50, št. 1 je 5.25, št. 3 je 4.50, št. 4 je 4.25, št. 6 je 3, 1 kg koruzne moke 3.50 do 4, koruznega zdroba 4 do 5, pšeničnega zdroba 7, ajdove moke 8 do 9, ržene moke 5, 1 q pšenice 350 do 355, rži 250 do 280, ječmena 230 do 260, ovsas 225 do 240, prosas 275 do 300, koruze 190 do 200, ajde 280 do 300, fižola 350, graha 400 do 500, leče 600, 1 q premoga 44, kubični meter trdih drv 160, mehkih 75.

Bombni atentat

na kogarkoli ni povzročil toliko senzacije, kakor neverjetno nizke cene na boljšim angleškim dežnim plaščem, posebno onim iz žabje kože (špeciiliteta za lovce, turiste in športnike, ki jih ravno sedaj nudi trdka

Drago Schwab, Ljubljana.

Marlbor.

m Zasluzna dramatična umetnica Berta Euksekova proslavi v torek, dne 18. maja v Narodnem gledališču v Mariboru svojo 25-letnico umetniško-igralskega delovanja. Kot jubilejna predstava se uprizori »Maria Sturte«.

m Dve stavbeni zadrugi deložirani. V Mariboru sta bili te dni prisilno deložirani stavbeni zadrugi »Marstan« in »Mojmir«, ki sta bili nastanjeni v magistratnem poslopu. V prisotnosti funkcionarjev sta dva policijska stražnika odprla lokale ter postavila vsa opravila na cesto. Tako je udarila torej stanovanjska kriza tudi faktorje, ki so jo hoteli ublažiti za druge nesrečneže.

m Rezervnim oficirjem mariborske oblasti, članom mariborskega Pododbora Udr. rez. ofic. i ratn. I. Za razvitje prapora Udruženja v Zagrebu je izdala »Srednja uprava« v Beogradu ta-le navodila: 1. Potuje se naj brez soprog. 2. Rez. oficirji, ki imajo uniforme, morajo potovati v uniformah. Razen sabelj ni treba jemati s seboj nobenega drugega orožja. 3. »Objave« sprejmejo člani potom Pododbora. Kdor je plačal naprej hotel in hrano, dobi skupaj z »Objavo« tudi tozadevno potrdilo, katero velja napram hotelju oz. menaži kakor gotovina. »Objave« je veljavna te s člansko legitimacijo, kdor je še nima, jo dobi pravočasno in naj prilepi na njo svojo fotografijo. 4. »Objave« veljajo tudi za brzovlake. Višji oficirji imajo na vseh vlakih pravico do I. razreda, nižji do II., (podoficirji in redovni-bojovniki do III. razreda). 5. »Objave« je treba dati na odhodni železnopostaji in v Zagrebu pri prihodu v kongrespostaji in v bivalskem. 6. Na prvi pisarni na kolodvoru žigosati. 7. Za zbiralajo prilepiti ime in bivališče. 8. Na prvem mariborskem Pododbora ob prihodu v komariborskega Pododbora na zagrebskem kolodvoru. 9. gresni pisarni ne dostojno, mirno in resno obnašanje. — Kdor ima pravico do napredovanja, naj naslovi prošnjo na Ministrstvo vojne in mornarice ter pošlje to prošnjo s prepisom na Pododbor. — Zaloga uniform je z izdanimi izkaznicami izrpana in se za enkrat ne morejo izdajati nove izkaznice, dokler ne dosepe zopetna pošiljatev uniform. — Predsednik.

Danes v ponedeljek 10. maja točno ob 8. uri zvečer KONCERT ČESKE FILHARMONIJE.

Dr. Korošec svojim volicem.

Dr. Korošec je, kar se vobče rado pozablja, tudi poslanec mesta Ljubljane. Da se otrese vseh neprijetnih očitkov, je čutil dolžnost, da pred volilci Ljubljane da obračun o svojem delovanju v korist slovenske prestolice. Zato je sklical sestanek pristašev SLS, (ki pa niso edini volilci dr. Korošca) in je na tem sestanku poročal o svojih uspehih in neuspehih. Njegov govor po konceptu je imel vse znake sistematičnosti in je temu primerno obdelal najprej uradniško vprašanje. Zagotavljal je najprej, da se je Jugoslovanski klub boril za revizijo uradniškega zakona, zahteval je tudi, da se uradnikom in upokojencem priznajo kronam odgovarajoči dinarski prispevki ter njihova stalnost. Poslanci SLS so bili vedno proti redukcijam. SLS tudi ni nikdar pozabila delavskega stanu, dasi se beograjski vlastodržci ne brigajo zanj. Odpravili so borze dela. Jugoslovanski klub se je boril proti davku na delo in proti omalovaževanju socialne politike, dasi minister za socialno politiko sam izjavlja, da je nepotreben. Šele včeraj so bili predloženi parlamentu vsi mednarodni dogovori o zaščiti dela. SLS tega dela gotovo ne bo ovirala.

Tudi glede izseljeniškega vprašanja so poslanci SLS storili vse primerno, zlasti, ker se dogajajo ravno tu mnoge nerednosti.

Glede obrtnikov je Jugoslovanski klub napravil vse korake, da se olajša njihov razvoj, da se jim omogočijo primerni krediti, ki so jih doslej prejemale le srbski obrtniki, ki pa so morali biti tudi agitatorji za radikale.

SLS je vedno tudi branila interese naše poštene industrije, ker vedo naši industrijalci mnogo povedati, kako jim meče vlada polena pod noge. Dr. Korošec je ostro napadal Narodno obrano, da je v službi beograjskih gospodarskih špekulantov in je proti razvoju slovenske industrije.

Glede mesta Ljubljane je Jugoslovanski klub zahteval iste kredite, kakor jih prejema Beograd. Da se je hišnonajemniški davek znižal, je tudi velika zasluga Jugoslovanskega kluba, dasi dr. Korošec ne odreja tudi drugim zaslug za to. Jugoslovanski klub se bo potrudil, da izgine z mestnega magistrata tudi sedanji gerentski svet. Zanimivo je, da so vsi važni funkcionarji v Sloveniji kot Pirkmajer, Baltič in ljubljanski gerentje vplivni pristaši sam. demokratske stranke, dokaz, da je velesrbskim radikalom slovenska SDS najljubša.

Mnogi nas vprašujejo, zakaj ne gremo v vlado. Zato, ker se držimo svojega programa, ki smo ga svojim volilcem obljubili izpolnjevati. Nočemo prodati slovenskega naroda!

O političnem položaju se je dr. Korošec izrazil sledeče: Le naša stranka je znala tekom let obdržati disciplino. Vse druge stranke so razkrojene kot demokratska in radikalna, v kateri opazimo tri struje: Pašičevo, Jovanovićevo in Uzunovićevo, ki je najmočnejša, ker je zanj tudi okrog 60 v Vojvodini in Makedoniji s pomočjo policije izvoljenih poslancev, ki gredo z vsako močno policijsko vlado. Uzunović drži Pašiča ob strani in mu izpodjeda vpliv.

Pašić bo najbrže izzval krizo, mogoče tudi Radić. Radić je proti Nikiću, Šupriću in Pavlu Radiću, ki je izdajal razne diskretnosti radikalom.

Ako pride do volilne vlade, je Pašić gotovo ne bo vodil, še manj pa skupno s Pribičevićem.

Skoro gotovo pa je, da bo sedanja vlada, vsled Radićeve negotovosti, nezmožna vcditi volitve. Najbrže bo morala vlada iskati pomoči še kje drugje. Kaj s tem mislim, me gotovo razumete.

Na strani je treba pustiti razna narodno politična vprašanja. Mi umiramo in glavni problem izumirajočega naroda je vedno socialno gospodarski. Nikdar pa ne smemo pozabiti narodnega sporazuma Slovencev s Srbi in Hrvati. Le na tej podlagi se morejo Slovenci obdržati kot narod tako, da bo naš človek mogel v Sloveniji živeti in biti gospodar na lastni zemlji.

Pri sestanku, ki mu je predsedoval dr. Stanovnik, je bilo navzočih okoli 400 oseb, ki so mesoma aplavdirale dr. Korošcu, zlasti, kadar je prav vneto zabavaljal čez beograjsko korupcijo. Ob pol 10. uri zvečer se je sestanek zaključil in zborovalci so se vračali po ozkem hodniku Streliške ulice, ki je bila kot nalašč vsa razkopana, v mesto.

Učiteljski vestnik.

Vzroki preokreta v učiteljskih vrstah.

Pred vojno je bilo učiteljstvo razdvojeno na klerikalni in takozvani napredni tabor. Zato učiteljski stan ni imel nobenega ugleda med širokimi masami naroda, ker je bil strankarsko razdvojen in so stranke ubijale ugled učiteljstva v boju druga proti drugi.

Po vojni je nastalo še več naprednih strank in z njimi se je boj med učiteljstvom še bolj poostrel. Napadati so se pričele celo napredne frakcije učiteljstva med seboj in vsak izgled, da bi se učiteljstvo združilo vsaj v svrhu povzdige šolstva in prosvete, kar je za našo državo življenjske vprašanje, je bil brez upa. Politične stranke so ta položaj učiteljstva izrabljale in so preganjale zdaj en, zdaj drugi del učiteljstva. Učiteljstvo je bilo brez moči in brez odporne sile. Kakor so bile stranke na površju, tako se je smatralo tudi učiteljstvo edino po strankarski pripadnosti, kot učiteljstvo prve in druge vrste.

Strokovna kvalifikacija se sploh ni več upoštevala. Strokovna demoralizacija med učiteljstvom je bila na polnem pohodu. Šolstvo je propadalo in učiteljstvo je izgubljalo ideale do šole. Tuji cdloki in prosvetni preokreti zaradi teh razoranih razmer med našim učiteljstvom niso našli tal in naša država je zastajala, namesto da bi napredovala z drugimi državami v šolstvu.

Učiteljstvo je usmerjalo svoje delovanje in svoj program po dnevnih politikah in pretresljaji dnevne politike so ga metali sem in tja, ker ni imelo samosvojega prosvetnega stališča in programa, ampak se je naslanjalo le na ideologije in programe političnih strank. Kulturna vprašanja so šla preko učiteljstva.

Edina borba, ki jo je vodilo učiteljstvo je bil boj za materialne koristi stanu. Stranke so učiteljstvo v tem podpirale, s tem so ga pa odvajale od samostojnega mišljenja in so zahtevale, da tudi njihove ideologije in prosvetne cilje sprejema brezpogojno kot dogme. S to borbo se je zajedal med učiteljski stan globok osebni materializem, ki je v resnem človeku moral vzbujati strah za šolo in je ovrigel vse nade za kake nove visoke poletje šolske reforme.

Pri mlajšem učiteljstvu se je pa ukoreninil poseben nazor o nalogah učiteljstva, ki je imel svoje največje zlo v lovu za boljšimi službenimi mesti. Stranke so ga v tem pridno podpirale ker so mislile, da ga v tem priklepajo k svoji stranki. V resnici so pa s tem svojim postopanjem vzgajale le neznačajnost med učiteljstvom, morale so zakonite temelje in jemale v učiteljstvu vero v zakonitost in pravično postopanje.

Osebni egoizem se je razpašal vedno bolj. Učiteljstvo se je pričelo zatekati do političnih strank, ki pa niso mogle ustreči vsem po zakonu, zato so jih začele rušiti. Najžalostnejše je pa bilo pri tem, da se je cenilo učiteljstvo po partizanski pripadnosti, vsako veljavo in vrednost pa je izgubilo poklieno in strokovno delo ter strokovna in službena sposobnost.

Ni čuda, če je pod takimi razmerami padala šola, prosveta in se je pogrezala v blato strokovna in etična vrednost učiteljskega stanu. Vsi so uvideli, da tako ne more več dalje, le voditelj slovenskega učiteljstva g. Jelenc ni hotel uvideti in pripoznati tega ter je z nekaj zagriženimi strankarji zagovarjal absolutni naslon na SDS, ki je največ kriva na demoralizaciji učiteljskega stanu. Udarjal je po vsemu učiteljstvu, ki ni pripadalo njegovi stranki. Zato je moral tudi iti!

Učiteljstvo, v katerem je že dolgo vrela, se je dvignilo in je započelo borbo za zopetno pridobitev izgubljenih svojih pravic in idealov, za okrepitev svoje notranje moralne sile in za oprostitev učiteljskega stanu od dnevne politike.

Dvignili so se mladi boreci, ki hočejo učiteljstvo vrniti zopet šoli, prosveti in narodu!

Prepričani smo, da bodo zmagali, ker mora biti vsa poštena javnost na njihovi strani in ker si ne moremo predstavljati, da bi mogel še kak učitelj nastopati za tuje koristi pred lastnimi koristmi, posebno če so v škodo stanu, šoli in narodu.

Širite „Nar. Dnevnik“.

MODNO PISMO.

Na polju mode imamo revolucijo. Ta revolucija se razteza kot se zdi, na vse dele naše obleke. Ne samo širokost in oblika krila, temveč tudi rokavi, vratne partije, tajla, poleti pa najbrže tudi klobuk, vse se bo temeljito izpremenilo. Naveličale smo se tičati vedno in vedno samo v ozkem, zaključju podobnem futeralu, ki se izpreminja samo glede barve, dolgosti rokavov in dekoltejev. Sicer vidimo še dosti ravnočrtnih oblek, vendar pa je spodnji rob že razširjen z vstavki gub itd. To je pozdravljati, zakaj krila so postala z ozirom na dolžino vse prozka. Zmagala bo oblika zvona. Mnogovrstnost kroja, ki pride pri tem v poštev, omogoča mnogovrstnost garniranja in vsako blago omogoča zopet drugačen kroj. In ta igra predvsem sedaj glavno vlogo. Kajti razširjenje spodnjega dela krila v zvezi z gornjim delom obleke, ki je še vedno pogosto izrezan, vodi naravno k princes-obleki — najplemenitejši in ženskemu telesu najprimernejši obliki. In res vidimo že pogostokrat prav preproste, spodaj v obliki zvona razširjene princes-obleke, ki so večinoma sestavljene iz mnogih ozkih delov. Seveda ni vsako blago za to primerno. Baržun, rips-svila ali crépe, satin spada vsekako zraven. Kajti tenko blago kot svile, chiffon, bast-svila, crépe de Cine samo učinkuje samo pri gotovi obilnosti. Isto velja pri še vedno priljubljenem močno desiniranem blagu. Kar se tiče rokavov, vsekako kratki rokavi niso več edino moderni. Vidimo že mnogo dolgih, ozkih kot tudi širokih, vendar pa kratki rokavi, vsaj poleti ne bodo popolnoma izgi-

nili. Tudi dekolte se ne bo dal tako lahko popolnoma izpredriniti. Nizka tajla pride v kratkem iz mode. Tudi pri plaših opažamo spodaj razširjenje v obliki zvona.

Plaše iz modrega volnenega blaga s srebrnimi trakovi.

Od leve na desno: Slamnik rožne barve s trakom iste barve in tremi zaponkami iz emajla. — Rjav klobuk s svilenim trakom iste barve in vezane ter zeleno in sivo poslikanim trakom iz crépe de Chine. — Klobuk iz črnega in česnjevodčega traka z bizuterijskim nakitom.

Sport.

Slavnostni občni zbor S. K. Ilirija.

V teh dneh poteče 15 let od ustanovitve S. K. Ilirija, ki je bil prvi Sportni klub v Sloveniji. Kot nekaka otvoritev slavnostnega tedna, se je vršil včeraj v magistratni dvorani slavnostni občni zbor. Udeležba je bila polnoštevilna, tako s strani članstva, kakor tudi zastopnikov raznih oblasti, sportnih organizacij ter ostalih sportnih klubov; to dejstvo jasno dokazuje simpatije, ki jih uživa slavljencev splošno in v svojem strokovnem krogu. Ob pol 11. je otvoril predsednik dr. Berce, v asistenci ostalega jubilejnega odbora, občni zbor. Po običajnem pozdravu navzočih zastopnikov oblasti, klubov etc., je v kratkih besedah orisal razvoj in zgodovino SK Ilirije. Nato so čestitali: v imenu velikega župana ljublj. oblasti dr. Mencinger, v imenu vojaške oblasti divizijski komandant general Kalafatović in za mesto Ljubljana predsednik gerentskega sveta dr. Puc. Posebno burno odobravana je bila čestitka generala Kalafatovića. V nadaljnjem je tajnik kluba gospod Jerala podal izčrpno poročilo o razvoju kluba od početka pa do današnjega dne. Klub, ki je v prvih letih svojega obstoja imel izključno namen gojiti samo nogomet, je po vojski ustanovil sekcijo za sekcijo, tako da danes poseduje 7 sekcij, medtem ko je osma t. j. zrakoplovna ravno v pripravi. Poleg permanentnega prvenstva Slovenije v nogometu poseduje Ilirija več enoletnih državnih prvenstev v celokupni moški in ženski lahki atletiki, več državnih in nebroj slovenskih prvenstev iz posameznih panog lahke atletike itd. Ilirija je oni sportni klub, ki je oral sportno ledino med Slovenci in ki ima nevenljive zasluge za razvoj slovenskega sporta vobče in specijelno. Iz njene srede so izšli organizatorji različnih sportnih instanc v Sloveniji, kakor LNP,

LLAP, LPP, sportne zveze, olimpijskega pododbora itd. Ilirija je vpeljala Slovence v mednarodno sportno areno in danes lahko s ponosom gleda na svoje delo. Ona je kumovala vsem sportnim klubom v Ljubljani, Slov. sp. kl. Celje in I. S. S. K. Maribor. — Po govoru g. Jerale se je vršilo predavanje o uplivu sporta na človeško telo. Predaval je nad vse zanimivo g. dr. Bleiweiss; njegovo predavanje izide v naslednji številki »Slovenskega sporta«, katero vsled tega vsakemu sportu najtopleje priporočamo. S tem predavanjem se je zaključilo slavnostno zborovanje.

Jubilejni nogometni turnir juniorskih moštev.

V soboto se je kot pričetek jubilejnih tekmovalj odigralo na igrišču S. K. Ilirija prvo kolo mladinskih pokalnih tekem. V I. kolu sta nastopila sledeča para: SK Ilirija:ŽSK Hermes in Gradjanski SK:Hašk.

S. K. Ilirija : ŽSK Hermes 5:1 (1:1).

Ilirija ni nastopila v kompletni postavi. V prvem polčasu sta bili obe moštvi precej enakovredni. V drugem polčasu pa je Ilirija s sigurnostjo obvladala svojega nasprotnika in konstantno oblegala njegovo svetišče. Zahvala za tak rezultat, ki nikakor ne odgovarja poteku igre, gre edincle vratarju Hermesu, ki je branil bravurozno. Sodnik g. Fink.

Gradjanski SK : Hašk 3:1 (0:1).

Moštvo Gradjanskega je fizično močnejše od Haškovec in to jim je tudi prineslo zmago. V drugem polčasu je napadala vrsta Haška popolnoma odpovedala in Gradjanski je v krakih presledkih zabil vse 3 goale. Sodil je dobro g. Vodišek.

V nedeljo se je nadaljevalo pokalno tekmovalje, iz katerega sta bila izloče-

na Hašk in Hermes, medtem ko sta se plasirala za finale Ilirija in Gradjanski. Predtekma: Hašk : Hermes 5:2 (3:1).

Tekma ni nudila skoro nikakega sportnega užitka; bila je docela raztrgana. Tekmo je sodil g. Fink.

Finale: Gradjanski SK : Ilirija 1:6 (1:1).

Tekma je bila ves čas napeta in predstavljala dober nogomet. S strani Gradjanskega se je igralo sem in tja precej surovo, kar je tudi imelo za posledico, da je sodnik v drugem polčasu izključil dva njihova igralca in razen tega tudi enega od Ilirije. Drugi polčas je bila Ilirija v precejšnji premoči, toda Gradjanski tako visokega poraza kljub temu ni zaslužil. Sodil je dobro g. Vodišek.

Pred finalno tekmo je pozdravil predsednik dr. Berce v asistenci ostalega jubilejnega odbora oča gosta: Hašk in Gradjanski sta izročila Iliriji dva krásna pokala z zastavico. Nato so čestitali zastopniki SK Jadrana, Slovana in Primorja.

Idealni tip lahkoatleta. Po olimpijskih igrah v Londonu l. 1908 se je splošno mislilo, da je treba za rekordne uspehe prisojeno moč in razpoloženje. Vitke, mišičaste postave so tedaj veljale za idealne.

Mednarodnega lahkoatletskega mitinga na Dunaju se udeležila med drugimi tudi nemška sprinterja Houben in Schüler. Prvi je kakor znano, lansko leto porazil znamenitega Amerikanca Paddocka in Murchisona in se, sicer brez uspeha, udeležil v januarju tudi halskih mitingov v Ameriki.

Prosveta.

Koncert češke filharmonije. Opozorjamo posetnike današnjega koncerta, da je začetek točno ob 8. uri zvečer, ker se koncertanti po koncertu takoj odpeljejo. Občinstvo prosimo, da pride sigurno do tričetrt na 8. uro, ker bodo radi silno mnogobrojnega občinstva težave z garderobo. Garderoba bo namreč samo na obeh straneh v predsobi in na levi strani dvorane, desna stran pa je rezervirana samo za godbenike. Prosimo, da občinstvo to blagohotno vpoštevata in pride točno h koncertu.

Sokolstvo.

Sokol Ljubljana II. poziva članstvo, ki se namerava udeležiti Vsesokolskega zleta v Pragi, da se čimprej javi društvenemu načelniku, ki ga je dobiti vsak dan od pol 20. naprej v telovadnici na realki. Udeležba na zletu bo omogočena vsakomur, ker celokupni stroški niso visoki in ne bodo presežali 1000 Din za osebo. To vsoto prištediti zamore vsak sokol pri količkaj dobri volji. Opozorjamo, pa še enkrat, da mora biti vsak udeleženec prijavljen v društvu. Storitve svoje dolžnosti čimprej, da olajšate poslovanje. Natančnejše informacije dobite istotako v društvu.

Jack London:

Morski vrag.

Kakih šest mornarjev je pohitelo za njim; ustavili so se pri prečkah in čakali; dva izmed njih, Oofy-Oofy in Black, ki je bil krmar v Latimerjevem čolnu, pa sta počasi plezala kvišku, vzdigujoč se z močjo svojih rok vedno višje in višje.

Stvar je bila nevarna, kajti v višini več kot sto čevljev nad palubo, v kateri sta se držala z rokami, njun položaj ni bil baš ugoden, da bi se obvarovala pred udarci Mugridgovih nog. Mugridge je divje brcal okrog sebe, dokler se ni Kanadu posrečilo, da ga je prijel z eno roko za nogo. Trenutek pozneje ga je Black pograbil za drugo. Nato so se vsi trije borili, drseli počasi nizdol in končno dospeli do tovarišev na prečkah.

Bitka v zraku je bila končana. Mugridge je bil premagan; cvilil je in se zvijal, iz ust so se mu cedile krvave pene. Napsled so ga privlekli na palubo. Wolf Larsen je naredil pentljo iz vrvi in jo obesil kuharju pod pazduho. Nato so nesli reveža na zadnji konec ladje in ga vrgli v morje. Odvilo se je štirideset — petdeset — šestdeset čevljev vrvi, ko je Wolf Larsen zaklical: »Privežite vrv!« Oofy-Oofy je zadržal vrv okrog droga; vrv se je napela in potegnila kuharja na površino.

Ves prizor je bil v resnici pomilovanja vreden. Dasi kuhar ni mogel utoniti in je bil poleg vsega jako trdoživ, je vseeno pretrpel vso grozo gaganja. Ladja je vozila prav počasi; kadar se je njen zadnji

konec vzdignil vrh vala in je potem zdrknila naprej, je potegnila nesrečnega na morsko površino in mu dala tako trenutek časa, da je mogel dihati. Ampak za vsakim dvigom se je zadnji del ladje zopet pogreznil in ko je rilec lenobno plezal na naslednji val, je vrv odjenjala in kuhar se je zopet pogreznil v vodo.

Pozabil sem bil, da smo imeli na ladji Maudu Brewster. Zdrnil sem se, ko je prav rahlo stopila poleg mene. Odkar je prišla na ladjo, se je prvokrat prikazala na palubi. Smirna tišina je pozdravila njen prihod.

»Kaj pa je, da so tako dobre volje?« je vprašala. »Vprašajte kapitana Larsena,« sem odgovoril mirno in hladno, dasi je kri vzkipevala v meni ob misli, da bo videla toliko okrutnost.

Sledila je mojemunasvetu; obračala se je, da bi ga izvršila, ko je tik pred seboj uzrla Oofy-Oofyja, ki je z živahnim zanimanjem držal vrv.

»Ali lovite ribe?« ga je vprašala.

On pa ji ni odgovoril. Oči, ki so pozorno pomotrivale morje za ladjo, so se iznenada zaiskrile.

»Morski som, gospod!« je zaklical.

»Potegnite ga na ladjo! Urno! Vsi na pomoč!« je zavpil Wolf Larsen in sam planil proti vrvi.

Mugridge je bil slišal Kanakčev klic in je bedno kričal. V majhni oddalji sem videl črno plavuto, ki je rezala vodo in se mu je približevala hitreje kot so ga vlekli na krov. Bilo je docela negotovo, ali ga bo dobil morski som ali mi; šlo je samo za nekoliko trenutkov. Ko je bil Mugridge tik pod nami, je zadnji del ladje zdrknil po strmini mimo drvečega vala nizdol,

tako da je bil morski som na boljšem. Plavuta je izginila. Trebih roparske ribe se je belo zasvetil, ko se je zagnala kvišku. Skofaj enako hiter je bil tudi Wolf Larsen, vendar ne docela. Vso svojo silno moč je združil v enem samem silnem potegljaju. Kuharjevo telo se je vzdignilo iz vode; enako del telesa morskega soma. Kuhar je potegnill noge kvišku; strašna riba se je komaj dotaknila ene noge, kot je bilo videti, in pljusnila nazaj v vodo. Ko pa se je dotaknila, je Mugridge zavpil. Privlekli so ga na krov liki pravkar ujeto ribo; priletel je na krov na vse štiri in se zvalil po tleh.

Ampak curek krvi je vrel od njega. Desnega stopala ni bilo; morski som mu ga je odgriznil tik ob gležnju. Tedajci sem se ozrl po Brewsterjevi. Obraz ji je bil blede kot zid, oči široko odprte od groze. Srepa je strmela, ne v Tomaža Mugridga, ampak v Wolfa Larsena. Kapitan je to opazil, se na kratko zasmejal po svoji navadi in dejal:

»Igra s človekom, gospica Brewster. Stavim pa, da je nekoliko bolj surova od one, katere ste vi vajeni — ampak vseeno igra s človekom. Morskega soma nisem vzela v račun. Bila — — —

Pri teh besedah se je Mugridge, ki je bil vzdignil glavo in videl, koliko krvi je že izgubil, prevalil na drugo plat in se zagrizel s svojimi zobmi v Wolf Larsenovo nogo. Kapitan pa se je hladnokrvno sklonil h kuharju in ga stisnil s palcem in kazalcem zadaj za čeljusti in pod ušesi. Čeljusti so se obotavljaje razklenile in Larsenova noga je bila ozpet prosta.

(Dalje prih.)

Trpežnost, solidnost

In tovarniške cene so najboljša reklama našim spomledanskim novostim za gospode, dečke in otroke. Posebno lepa izbira za **BIRMANCE**. Oglejte si naše izložbe v detajlni trgovini na Erjavčevi cesti št. 2

Konfekcijska tovarna FRAN DERENDA & CIE., Ljubljana.

„Vinocet“ tovarna vinskega kisa, d. z o. z., Ljubljana, nudi

najfinjši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

ZAHTEVAJTE PONUDBO!

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstropje.

Uprava „Narodnega Dnevnika“ prodaja

makulturni papir

kg Din 4.50.

MALI OGLASI

Vsaka beseda 50 para, debelo tiskano Din 1.—

Prodasta se

2 mahalasti palmi (Fächerpalme), stari po 15 let. — Naslov v upravi.

Na dobro

in ceno domačo opoldansko hrano se sprejme več gospodov in gospodičen. Naslov v upravi lista.

Otomane

najfinjša izdelava v damastu 700 Din, v blagu 800—1000 Din, modroci iz najfinjše trave 250 Din in vsa tapetniška dela najceneje Rud. Sever, Gosposvetska cesta 6.

Proda se

posestvo s hišo in nekaj zemljišča v Zagorju ob Savi št. 112 po ugodni ceni. — Katarina Pitzman.

PREMOG - ČEBIN

Wolfova 1/II. - Telef. 56.

Stekleno

strešno opako imajo stalno v zalogi Združene opekarne d. d. v Ljubljani

higijenična likalnica in svetlolikalnica
FR. ŠIMENC
LJUBLJANA, Kolodvorska 3.

50.000 Din in več

letnih dohodkov z lahkoto zaslužiti se nudi vsakomur. Ponudbe z znamko Din 1.— na M. PIRC, Ljubljana I., poštno ležeče.

Postranski zaslužek

primerno za vsakogar. — Pojavnila proti znamki 1 dinarja. Propagandna reklamna družba z o. z., Ljubljana, Selenburgova ulica 7/II.

Naročajte „Narod. Dnevnik“.

DAMSKE PLATNE NE ČEVLJE po Din 95

sledečih barv: bele, sive, rujave, drap in črne z leseno ali usnjeno peto doblite pri trvdki

M. TREBAR, Ljubljana, Sv. Petra c. 6.
POŠILJA SE TUDI PO POŠTNEM POVZETJU.

Za v Prago

priporoča podpisana trdka vse telovadne oblačilne potrebščine

za člane, naraščaj in deco. — Solidno in lepo izdelani kroji po najnižji ceni. Zahtevajte cenike!

BRATA CAPUDER LJUBLJANA
Wolfova ulica 1/II.

Za tretjino cene imate pozimi na mizi sadje in zelenjavo, če jih ukuhate v nedosegljivih

WECK-ovih

kozareh in aparatih. Tvorniška zaloga: Fructus — Ljubljana. Tudi na obroke!

Več tisoč cvetic

za okrasitev oken, balkonov, cvetličnih grede (tepih), kakor tudi za okrasitev javnih prostorov, restavracij, postaj, pokopališč itd. priporočalvan Šimenc, vrtnar, Ljubljana, Gradišče št. 12.

Ženitvena ponudba.

Gospod, zavarovalni nadzornik, dobro situiran, star 35 let se želi v svrhu ženitve seznaniti z gospodično od 20 do 25 let. Najljubše mu je, če je trgovka na deželi ali pa v mestu, ali pa boljše situirana hčerka kakega veleposestnika. Premožnja mora imeti 500.000 Din do 1.000.000 Din. Odgovori s slikami, ki se vmejo naj se pošljejo pod strogo tajnostjo na Upravo „Narod. Dnevnik“ pod »Rožna kantevca«.

TISKARNA „MERKUR“

TRG. IND. D. D.

Tiska knjige, pravila, cenike, račune, letake, časopise, lepake, brošure, posebnice in razglednice. Izvršuje vsakovrstne trgovske kakor tudi vse druge uradne tiskovine. Lastna knjigovoznica.

LJUBLJANA - SIMON GREGORČIČEVA UL. 13. - TELEFON 552